

Kristián Vítů: The American empire and its criticisms.

(FHS UK, květen 2008)

Tématem předkládané práce je jev, který do Česka proniká teprve nedávno, v Evropě je však rozšířen už řadu let: antiamerikanismus, podezření a odpor ke Spojeným státům, a ke všemu, co nějak souvisí s americkým státem, zahraniční politikou i specifickými rysy americké kultury a života. Autor hned v úvodu zmiňuje pražské demonstrace proti USA a chce hledat kořeny tohoto jistě významného jevu. Je jistě rozumné, že si toto téma ještě omezil na kořeny myšlenkové, v díle několika významných myslitelů (autor ovšem důsledně píše „intelektuálů“) – i když ve skutečnosti zde jistě hrají roli i různé sociálně-psychologické mechanismy.

V první kapitole autor obšírně prezentuje kritiky a výhrady nejprve amerického lingvisty a aktivisty N. Chomského (str. 8-13), pak francouzského filosofa Jean-Paul Sartra a S. de Beauvoir (str. 13-18) a konečně M. Heideggera, jehož kritika se ovšem týká modernity vůbec. Druhá kapitola proti tomu staví politické teorie amerického myslitele Hamiltona, jednoho z autorů americké ústavy a protagonistů amerického federalismu. Třetí kapitola, *The age of empire*, je pak jakýmsi vyhodnocením a v autorově pojetí vyvrácením protiamerických postojů a námitek.

Práce má nadprůměrný rozsah, je pečlivě zpracována, má poměrně rozsáhlou bibliografii (přes 40 položek) literatury, kterou autor zřejmě skutečně přečetl a vzorně cituje. Přes poměrně četné chyby v angličtině je vcelku dobře napsána i uspořádána. Nejlépe působí druhá kapitola, která Hamiltona představuje jako prozíravého politika s množstvím pronikavých vhledů do otázek uspořádání státu i demokratické moci. Neodborníka ovšem překvapí důraz, který Hamilton klade na vojenskou a průmyslovou sílu Unie i některé nečekaně „panovačné“ ideály. Tak „pro svoji sebeobranu Amerika musí panovat (*dominate*) jiným zemím“ (*Federalist* No. 6, str. 34; o několik řádek níže ovšem autor tvrdí, že nemá panství vyhledávat), federální vláda „musí mít neomezenou moc“ (str. 38) a „být s to diktovat podmínky vztahů mezi starým a novým světem“ (str. 49).

Problematictější je první část, kde autor až příliš podléhá přece jen velmi schématické rétorice americké pravice s její potřebou hledat a označovat nepřátele. Na začátku autor sice vyzvedá, že na rozdíl od evropského antiamerikanismu „Amerika“ nic takového nepotřebuje, nicméně hned sklouzne do neudržitelně paušálních tvrzení o „celé francouzské společnosti“ (str. 5) a podobně. Nositeli protiamerických nálad jsou tedy nejprve Evropané vůbec, pak Francouzi, ač hlavním představitelem vskutku ničující kritiky je Američan Chomsky. Podezřelé je ale i Švédsko, kde se konal jakýsi tribunál, stejně jako B. Russell a H. Marcuse. Později se dozvíme, že protiamerické postoje „sjednotily intelektuály každého politického spektra“ (str. 8), autor nicméně kritiky rozdělí na „*Leftists*“ a jediného „*Rightist*“, totiž Heideggera. Ten je sice inspirátorem všeho („*originator*“, str. 21, kde ale není řečeno čeho), nicméně mezi levičáky se nehodí.

Výklad Heideggera je také poznamenán autorovým zaujetím a nedostatečným porozuměním obtížným textům. „Základní otázka“, kterou mu autor připisuje, „Why are there essents rather than nothing?“, pochází od Leibnize. Řadu jeho myšlenek je jistě možné kritizovat, nicméně paušálním a ideologickým odmítnutím se čtenář připraví právě o to, proč stojí za to Heideggera číst. Podobně je tomu i s ostatními kritiky: Sartrova „kulturní“ namyšlenost je jistě trapná a Chomsky zastává extrémní postoje, ale zároveň říká i věci, které by právě Amerika a její politici možná slyšet měli: že Amerika budí odpor právě proto, že je bohatá a mocná, že jednostranný důraz na soutěž a výkon přináší vážné problémy, že americký president má dnes – na rozdíl od doby Hamiltonovy – možná opravdu až příliš mnoho moci v rukou a tak dále.

Také závěrečná kapitola, která vrší všechny doklady americké nadřazenosti od objemu dobročinnosti přes úspěchy školství a vědy až po vojenskou nadvládu, působí místy téměř servilně. „Technologie a svobodný trh vytvořily v Americe nejvyšší životní úroveň na světě a daly jí nadvládu (*predominance*) nad světem“ (str. 60). To je možná pravda, jenže není právě toto hlavní důvod, proč není příliš oblíbená? Pro člověka, který si Ameriky upřímně váží, je to dost skličující četba: snad na tom ještě není tak špatně, aby se jí muselo tímto způsobem podlézat. A pro Ameriku samu je tento druh obhajoby – který přirozeně živí i odpovídající opozici – vsutku medvědí služba.

Přes tyto vážné a spíše obsahové námitky, které možná nepadají jen na bedra studenta, nýbrž i na jeho učitele, oceňuji práci, kterou student poctivě odvedl a dobře napsal a práci tedy rozhodně **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnotit někde mezi jedničkou a dvojkou, kolem 35 bodů.

V Praze 23.5.2008

Prof. Jan Sokol